ناوی کتێب: ***ئۆقیانووسێک لە تاوان،* تویژینەوەیەکی کۆمەلایەتیە سەبارەت بە دیاردەی لەشفرۆشی و بازرگانی بە جەستەی ڕەگەزی مێینەوە لە کۆمەڵگای کوردستاندا**
نووسین و شیکردنەوە: خەندان محەمەد جەزا سەرپاچ
بابەت: تویژینەوە، سلێمانی 2007، 410 لاپەرە
ڕێکخراوی ڕۆشنبیری و کۆمەلایەتی خانزاد
بە هاوکاری ڕێکخراوی هاوکاری جیهانی- ئاڵمانیا
(ئەم کتێبە لە مانگی نوامبەر ساڵی 2007دا بە بۆنەی ڕۆژی جیهانی دژی زەبروزەنگ، لە هەولێر خەلاتی وەرگرت.)

....

<u>"ناوەرۆک</u>

پێشەکی
بەشی یەکەم: بنەما تیۆریەکانی لەشفرۆشی
لەشفرۆشی لە مێژوودا
سێکسۆلۆجی و ڕەهەندەکانی لەشفرۆشی
کاریگەریەکانی لەشفرۆشی لەسەر کۆمەڵ
بەشی دوەم: چیرۆکەکانی توێژینەوەکە لە ڕاستی ڕووداوەکانەوە
یەکەم ڕاستی وەک خۆی- لاشفرۆشی لە زاری فرۆشیارەکانەوە
دوەم ڕاستی وەک دەڵێن- لەشفرۆشی لە زاری ڕێکخەرەکانەوە
سێیەم ڕاستی وەک خۆی- لەشفرۆشی لە زاری کڕیارانەوە
بەشی سێیەم: تیۆرو واقعی لەشفرۆشی لە کۆمەڵگای توێژینەوەکەدا
دەروازەی لێکدانەوەو سەلماندنی گریمانەکان
گۆڕانی کەلتووری و مامەڵەکردن لەگەڵ کێشەی لەشفرۆشیدا (باری نمونەیی)
کورتەی توێژینەوەکە
سەرچاوەکان" (لاپەڕە 11)

....

"ژمارەی ئەوانەی چاوپێکەوتنیان لەگەڵدا کراوە بەم شێوەیەی لای خوارەوەیە:
296 لەشفرۆشی ژن
93 کڕیاری سێکس
72 سورۆک باند، مەبەستمان لە سەرۆک باند هەموو ئەوانەن کە دەلالی دەکەن بۆ ڕێکخستنی پەیوەندیەکان لە نێوان لەشفرۆش و کڕیارەکانی سێکسدا.
دواجار 8 فرۆشیارو 4 کڕیارو 7 سورۆک باندی لێ هەڵبژێردراوە...." (ل. 23)

* * * *

کتێبی ***ئۆقیانووسێک لە تاوان*** لێکۆلینەوەیەکی کۆمەلایەتیە. ئەم کتێبە بەرئەنجامی کاری ئەزموونی تیمێکە کە تۆژینەوەی لە سەر دیاردەی لەشفرۆشی لە باشووری کوردستاندا کردووە.

ستافی تۆژینەوەکە کاری خۆی بەو شێوە پێناسەدەکا:
" ستافی تۆژینەوەکە توانیویانە تێکەڵەیەکی گرنگی کۆمەڵایەتیو زانستی تیۆری و مەیدانی لەم تویێژنەوەیەدا بەرهەمبهێنن، ئەوەش لە نێوان تویێژینەوەی کلاسیکیەوە تا دەگاتە بەکارهێنانی گراوندید تیۆری، کە یەکێکە لە تیۆریە نوێکان ...." (ل.17)
توێژینەوەکە وەک کارێکی مەیدانی بێلایەنانە کراوە، بەڵام ستافی توێژینوە خۆی بە بێلایەن لە بەرامبەر ئەو دیاردەیەدا نابینێ و دەخوازێ "هەموو هۆکارو ڕێگاکانی ئەم گرفتە بە ڕێگەی توێژینەوەیەکی زانستی (دیاریکرێن) و چارەسەری گونجاوی بۆ (بدەۆزنەوە) و یان لایەنی کەم کۆمەڵە پێشنیار و ڕاسپاردەیەک (بخرێنە) بەردەست کاربەدەستان سەبارەت بەم کێشەیە لە کۆمەڵگاکەماندا." (ل. 21)
کتێبەکە باسی سرووشتی توێژینەوەکە و کۆسپ و گرفتەکانی دەکا و دواتر باسێک لە سەر بنەمایەکی تێئۆری بۆ دیاردەی لەشفرۆشی، دەربارەی سەرهەڵدانی لەشفرۆشی لە مێژوودا، لە سەر سێکسۆلۆگی و جۆرەکانی لەشفرۆشی و چەند ئامارێکی جیهانی سەبارەت بەو دیاردەیە، بنەما دەروونی- ئابووری- کولتوری و کۆمەڵایەتیەکانی لەشفرۆشی، دێنێتە ئاراوە.
دواتر باسەکە لە سەر کاریگەریەکانی لەشفرۆشی لە سەر کۆمەڵ و مافی مرۆڤ دەڕوا.
دواتر ڕاستیەکان لە زاری لەشفرۆشان 8 کەس، لە زاری دەلاڵەکان 6 فرۆشگا و موشتەریەکان 4 کەس، دەهێندرێنە بەرچاو.
کتێبەکە، لە سەر بنەمای وتوێژەکان، باسێک لە سەر تێئۆری و واقعی لەشفرۆشی لە کۆمەڵگای توێژینەوەکەدا وهەروەها دەروازەی لێکدانەوە و سەلماندنی گریمانەکان و باسێک لە سەر گۆڕانی کولتوورو مامەڵەکردن لەگەڵ کێشەی لەشفرۆشی پێشکەشدەکا.
ئاخر بەشی کتێبی ***ئۆقیانووسێک لە تاوان*** بە کورتەیەک لە توێژنەوەکە و چەند پێشنیارو ڕاسپاردە کۆتایی پێدێ.

* * * *

لێرەدا نامهەوێ باسی کەم و کورتییەکانی کتێبەکە وەک ڕێزمان و ڕێنووسی کتێبەکە، هەڵەی چاپ، هەڵبژاردنی هێندێک لە وشەکان، و یان باسی تێئۆریەکان و هتد بکەم.
هەروەها نامهەوێ دووبارە قامک بخەمە سەر ئەو فاکت و گرفتانەش کە نووسەری کتێبەکە و یان ڕاویەکان لە زۆر شوێن ئاماژەی پێدەکەن. لەوانە:
1. نەبوونی سیتێمێکی زانستی پەروەردە لە کوردستان
2. نەبوونی ڕوانگەیەکی ئینسانی بۆ دیتنی کێشەی لەشفرۆشی و هەروەها نێگاتیف بوونی ڕوانگەی کۆمەڵگای پیاوسالار سەبارەت بە جنسی مێ و دیتنی ئەو وەک سێکس
3. نەبوونی شوێنی چاکسازی و ئاسانکاری بۆ ژیانێکی ئینسانی بۆ ئەو کچانە
4. باری نالەباری ئابووری ولات، فەقیری و بێدەرەتانی هێندێک لە بنەماڵەکان و فرۆشتنی کچانی خۆیان
5. ڕۆڵی پۆلیس، زیندانەکان و دامودەزگای ناو دەسەلات و ساحێبانی پارەی زۆر، کە بە گوێرەی ئەو کچانە بە حیمایەوە دەچنە لایان ویان لە ناو خۆدی زیندان کەڵکیان لێوەردەگرن
6. کەموکووڕی ڕێکخراوەکانی ژنان
7. ڕۆڵی نێگاتێڤی خۆدی ژنان لە پەرەسەندنی ئەو دیاردەیەدا

8. کەڵکوەرگرتن لە کاناڵە ئاسمانییەکان بۆ پەرەسەندنی ئەم دیاردەیە
9. پێوەندی ئەو کێشەیە بەو زوڵمە کە لە هەموو جیهاندا لە ژن دەکرێ و ژن لە بازاری جیهانیدا وەک سێکس و کەرەسە دەبیندرێ
10. دووبل‌مۆڕاڵی کەسانێک بە ناو "ڕۆشنبیر" کە بە کڕینی سێکس، کە بە گوێرەی ڕاوێیەکان هێندێکیشیان تەنانەت لە تی‌ڤی‌یەکان دەرکەوتوون و یان لە ناو کۆمەڵگادا ناسراون، لە دەرئەنجامی تێکۆشانی ژنان ئیتر ناتوانن ڕاستەوخۆ دژی مافی ژنان ڕاوەستن بەڵام بە شێوەیەکی دووفاقەیی کار دەکەن. نووسەر ***ئۆقیانووسێک لە تاوان*** ئەم ناتەباییە لە ڕوانگەی خۆیەوە بەم چەشنە دەردەبڕێ:

"... وەک یەکێک لە دەرئەنجامەکانی پێشکەوتنی ڕوشنبیری لە کوردستاندا داکۆکی و داوکاری لە مافەکانی ژنانیش چۆتە پێشەوە هەر بۆیە خەڵکانی ڕۆشنبیر ڕوبەڕووی شەرمێک، ڕووبەڕووی قسەی خۆیان دەبنەوە و ناچن ژنی دوەم و سێهەم بهێنن و پەنا دەبەنە بەر سێکسی نامەشروع کەلەخۆیدا هەرزانترە، کەم کێشەترە مەسئولیەتیشان ناکەوێتە سەر... تەنانەت وەکو ڕوویەکی پێشکەوتنیش بە ئازادی سێکسی لەقەڵەمی دەدات ...."

لە تێبینیەکانی نووسەر(ل. 333)

* * * *

ئەوەی کە هانی دام لە سەر ئەو کتێبە بنووسم، 2لاپەڕە لە سەرگوزەشتی تاڵی کچێکە کە چۆن لە ناو کۆمەڵگای کوردیدا وەک بەرخی قوربانی هەم بۆ شایی پیاوانی پۆڵدار دەبردرێت و هەم دەبێتە جەستەیەک بۆ سەنگسارکردنی لە ڕێگای وشە. لێرەوە دەبینین کە چۆن هێندێک بە ناو ئینسان، کە گەرچی ڕەنگە دەستیان لە هەزار تاواندا بووبێ، خۆیان لە ناو بازنەی بە ناو "ئەخلاق" و پارێزگاری لە ئەخلاق دا دەبینەوە:

بەسەرهاتی چوارەم

ناو: ب.ر.ح

تەمەن: 19 ساڵ

دانیشتووی: شاری هەولێر

ماوەی لەشفرۆشی: 5 ساڵ

ڕێگای فێربوون: لە ئەنجامی زەبروزەنگی باوکی و بە زۆر بەشوودانی پەرتەوازەی سەر شەقامەکان دەبێت. (ل. 161)

دوای 31لاپەرە بەسەرهات، (ب) باسی ڕۆژێک لە ڕۆژە تاڵەکانی ژیانی خۆیمان لە خەستەخانەیەک بۆ دەکا:

".... ئیتر ڕۆیشتم بۆ خەستەخانەی ولادە چونکە دەترسام زگم بێ دوو مانگا زیاتر بوو عادە نەبوو بووم. کە چووم فەحسی میزیان لە بۆکردم و پرسیارو جواب ئیتر کەشف بووم زگم هەیە... لە ماڵی (دەلاڵەکان) ئەوەندەشیان ئیسفنج پێ هەڵگرتبووم هەمووی چوبووە ناو ڕەحمم، سۆنەریان لەبۆمکرد و تووش بووم... ئەوجا وتیان: "کوا مێردت؟ با بێت دەبێ عەمەلیات بکرێی... ئەتۆ ڕۆحمت شتی تێدایەو منداڵ لە زگت بە سێ مانگان مردووەو هەی هووووووو.

ئیتر گیرام، چ مێردم نیه... بابم نیه... زانیان وەڵڵا هەر لەوێ گیرام و پۆلیسیان بۆکردمە حەرەس و عەمەلیان کردم... دوکتۆر هات وتی: "ناتانن چاوەڕێ کەن تا بابی دێ و ئیمزا دەکات ئەوە خەریکە دەمرێ بە خۆی با ئیمزا بکات"... بەڵان تۆ نازانی لەخەستەخانەی ئەو دکتۆرو سستەرە بێ حورمەتانە چ دەردێکیان دامێ پاشی ئەوەی زانیان ئەمن کەسم نییەو زگمیان پرکردوە.... بڕوابکە ئەو عالەمەی... نەخۆشی سەر قەرەوێڵە... سستەر... فەڕاش.. دکتۆر... موزەفەکان و تەنانەت پۆلیسی بەر دەرگاکەش وەجبە وەجبە دەهاتن تەماشای منیان دەکرد سەیریان دەکردم و دەیان وت: " ئەوە کچە حیزەکەیە"... یەکێ دەهات و دەیوت: "قەحبە زگت لە کام قوندەرە بوو، بۆ قسەناکەی؟" .... وای بابە ماڵە (دەلاڵەکان) زۆر خۆشتر بوو. ئەمنیش هاوارم دەکرد توخوا دەرزیەکی ئازارم لێدەن مردم... دکتۆرەکە دوو دەرزی بۆم نوسی کەچی سستەرەکە وتی: " بیدەم لە بەراز نایدەم لەتۆ، بافەسڵم کەن، تۆ بێ ئەخلاقی من شت بۆ بێئەخلاق ناکەم"، وای چەند قسەی ناشرینیان پێم وت... ئیتر منیش هاوارم کرد... هەزار جنێوم دا.... سەیردەکەم زیاد لە دەکەس هاتون ئیشارەت دەکەن و پێدەکەنن... فسکە فسک پیاوی دکتۆر و هەندێک نەخۆش، کانیۆلایان لە دەستابوو.... هاتبوون سەیری من بکەن... ئەمنیش پڕجنێوم کردن وتم چیتان دەوێ خۆتان (بێ ئەخلاقن) خۆ من سینەمانیم ئێوە وەها دێن تەماشام دەکەن من بۆ (بێ ئەخلاقم)؟ بە خۆتان (بێ ئەخلاقن) خۆ سەگ لەگەڵە من (سێکسی) نەکردووە مەگەر ئێوە خۆتان نین سوارمان دەبن؟ ئەی بۆ خۆتان (بێ ئەخلاق نین)؟... ئەوجا زگم ئاوسابوو کە ژنەکان قسەیان دەکردوو دەیان وت: "کچ بۆ مردن باشە، سەگت بێ کچت نەبێ کە بووت زینە بەچاڵی کەی.... ئەستەغفیرەڵڵا؟"

ئەو شەوە هەموو عالەمەکە لە من بوونە خواو پێغەمبەرو موسڵمان.... مەگەر هەر پیاوی موسڵمان منیان فێرە (بێ ئەخلاقی) نەکرد خۆ پیاوی جولەکە و فەلە نەبوون... ئیتر ئەمن لەداخان هەند گریام شێت بووم هەزار جوێنم دا بەو خۆریانە. یەک کوڕ نازانم هاتبوو بۆ لای ژنەکەی سەری لێ بدات بەزەیی پێمدا هات ... وتی: " وازی لێ بهێنن خوادەزانێ ئەوە نەگبەتی نەبێت وای بەسەر نایەت خوا دایک و باوکی بگرێ کچ لەخۆڕا واناکات"...

منیش ئەوەندە زگم بەخۆم سوتا تێر گریام هاتە پێش لێم و وتی مەگری خوشکم خوا گەورەیە وەڵڵا (25) هەزاری لەو پارە تازەیە پێدام لەگەڵ پاکەتێک دە سڕو پەرداخێ.

بروابکە لە پاش عەمەلیات کە بەنج بەری دام چاوم کردەوە بەردەمی دەرکەی غورفەکە زیاد لە 100 کەس وەستابوون هەموو قسەیان بە من دەوت... وام دەزانی خەوە... یەک سعات هاواری قومێ ئاوم کرد یەک کەس پیی نەدام.... ((ئالێرەدا زۆر دەگریاو هەناسەی هەڵدەکێشاو بگرە زۆری ویست تا هەموو قسەکانی گێڕایەوە))... گوێم لێیان بوو دەیانوت: "با بمرێ... شاڵا خۆی بمردایە بەسەر زگکەیەوە... بۆ بژی ئەوە بێ ئەخلاقە". ئیتر پاشی پێنج ڕۆژ منیان مێنایە ئەو سجنەی هەر ڕۆژەی (دەلاڵێک) دێت... حاشا لەڕوت وەکی هەولێر، پێم دەرێن: "کەفیلت بۆ دەهێنم بەس دەبێ بێی لە ماڵی من ئەو ئیشەم لە بۆ بکەی" (ل. 192-194)

* * * *

هەر ئینسانێکی خاوەن ویژدان بە خوێندنەوەی ئەو کتێبە، بە تایبەت بەڕای من ئەو چەند لاپەڕەیە، دادەچڵەکێ و ئینسان دەبێ لەخۆی بپرسێ : بۆ کۆمەڵگای ئێمە بەو ئاقارەدا دەڕوا؟ چۆن بەها بەنرخەکانی بەشەری بەو چەشنە لەژێر پێ دەندرێت؟
ئەوەندەی کە هەمووومان دەزانین، دەبێ و دەبایە شوێنێکی وەک خەستەخانە، ئەو هێلانەیە بێ کە هەموو تاکێک، چ دۆست چ دوژمن، تێدا هەست بە ئارامی بکا و دوکتور و پەرستار و کارمەندانی، ئەرکەکانی ئینسانی خۆیان بەجێبگەێنن و هەوڵ بۆ پاراستنی ژیانی تاک بدەن. بەڵام داخەکەم تەنانەت بیمارستانەکانی ئێمە ئەرکی ئینسانی خۆیان ناناسن و بەجێگەی ئەوە کە چەند ساتێک ئینسانێکی ماندووی وک (ب) تێدا وەحەسێ، دەبێتە دادگا و جەهەنەمێک. لێرە ئیکرانێکی سینما خەریکی نمایشی بەربەریتەکانی کۆمەڵگایە و تەنیا کەسانێک کە لە پەنجەکانی دەست تێپەڕ نابن، ئامادە نین لەو نمایشەدا هاوکاربن.
پەرستارێک کە دەبێ بە ئەرکی ئینسانی خۆی هەستێ، ڕۆڵی "پارێزەری ئەخلاقی" دەگێڕێ. خەڵکانێک کە ڕەنگە خۆیان نانیان لە زاری چەندان منداڵی سەغیر ساندبێ، ئەو کچە بە "بێئەخلاق و حیز" ناو دەبەن. هەر ئەو پیاوانە کە خۆیان ڕەنگە سێکسیان کڕیبێ لەوێ دەبنە ئەسحابە. لەو هەموو ئینسانە کە تەماشاچین، تەنیا یەک ئینسان پەیدا دەبێ و دڵێ کە لێیگەڕێن. ڕەنگە گەورەترین گرفتی کۆمەڵگای ئێمە هەر ئەوەش بێ کە زۆربەمان چاو لە گرفتەکان دەکەین و لە سەد کەسمان تەنیا یەک کەس دژی دیاردە نائینسانییەکان دەنگی هەڵدەبڕێ.
هەر بۆیە "حەقیقەت" هەر لە زاری خۆدی ئەو کچە دێتە دەر و لە ناو ئازار و توڕەیدا دەڵێ: خۆتان (بێ ئەخلاقن) ..... خۆ سەگ لەگەڵە من (سێکسی) نەکردووە مەگەر ئێوە خۆتان نین سوارمان دەبن؟ ئەی بۆ خۆتان (بێ ئەخلاق نین)؟
هەر ئەو پیاوانە کە خۆیان کریاری سێکسن و هەر ئەو ژنانە کە جنسی ژن بە کەم دەبینن و لە ڕوانگەی ئەوان دەبێ کچان "زیندەبەچاڵ" کرێن، لێرەدا جۆرە دەسەڵاتێکی کولتووری و کۆمەڵایەتییان پێدەبەخشدەرێ بۆ تاوانبارکردنی لەشفرۆشێک و شاردنەوەی تاوانەکانی خۆیان.
ئەو کچە باس لەوە دەکا کە چەند بێپەنایە و تەنانەت کاتێک ئەو کچانە دەکەونەوە زیندانیش، دیسان دەڵالەکان لە ناو زینداندا تووشی لەشفرۆشیان دەکەنەوە و خۆ ئەگەریش وا نەبی ئەوە هەلومەرجێکی وایان نییە کە بتوانن ژیانێکی ئاسایان هەبێ. بەداخەوە پۆلیس و داموودەزگاکان، لەبڕی یارمەتیدان و پشتگیریان، وەک گەڵای پاییز بە دەستی تۆفان ڕەهایان دەکەن و هێندێکیان دەبنەوە بەشێک لەو کەسانە کە کەڵکی جنسی لەو کچانە وەردەگرن.

ڕاستێکی تاڵ ئەوەیە کە لەشفرۆشی، دیاردەیەکی جیهانیە و گرێدراوی بازار و ژنیش تا ئێستا هەر وەک جنس و سێکس دەبیندرێ تا ئینسانێکی بەرامبەر لە گەڵ پیاو. بەڵام دەکرێ قامک بخەینە سەر ئەوە کە لە هیچ وڵاتێکی پێشکەوتوودا، هەلوومەرجێکی ئەوا ناکەوێتە سەر ڕێگای کچێکی لەشفرۆشی 19ساڵانە، بەم شێوەیە لە خەستەخانەیەک.

لە وڵاتانی پێشکەوتوو، گەرچی ژن وەک جنس دەبیندرێ و لەشفرۆشیش هەیە، ئەگەر ژنێکی لەشفرۆش داوای یارمەتی بکا هەرنەبێ:

1. ئەو ئینسانە شاراوە دەمێنێ و ناوی نازڕێ.
2. ئەگەر بخوازێ ئۆرگانی یارمەتیدەر هەن کە یارمەتی پێویستی بدرێتێ.
3. ئەگەر نەخۆش کەوێ، وەک هەر تاکێکیتر، کارمەندانی نەخۆشخانەکان، خزمەتەکانی پزشکی و ئینسانی خۆیان دەریغ ناکەن.
4. ئەگەر منداڵی بێ، منداڵەکە، وەک منداڵێ هەمووی ئێمە، مافیەکانی ئینسانی پارێزراوە.

(زۆر خاڵیتر کە دەکرێ پسپۆرانی ئەو بابەتە کۆمەڵایەتییە قسەی لەسەر بکەن.)

دوای چەند ڕۆژ تێپەڕبوون بە سەر خوێندنەوەی ئەو کتێبەدا، ئێستاش دەنگی (ب)م لە گوێدا دەزرینگێتەوە:

"پاش عەمەلیات کە بەنج بەری دام چاوم کردەوە بەردەمی دەرکەی غورفەکە زیاد لە سەد کەس وەستابوون هەمووو قسەیان بە من دەوت... وام دەزانی خەوە... یەک سعات هاواری قومێ ئاوم کرد یەک کەس پیی نەدام..."

....

* شایانی باسە کە لە ساڵی 1999وە، لە وڵاتی سوید، ئەو کەسانەی کە سێکس دەکڕن، تاوانبار دەناسرێن و سزادەدرێن، نەک لەشفرۆش.